

Başkurt Türkçesinde "Azak" Sözü'nün Anlamı Üzerine

Murat ÖZŞAHİN*

Özet

Dildeki zaman kavramının temelinde genel olarak mekân bilgisinin var olduğu söylenebilir. Pek çok dilde de zaman bilgisi ile mekân bilgisinin aynı gramerlik biçimlerle ifade edildiği görülmektedir. Bu nedenle Türk dilinin pek çok lehçesinde Eski Türkçe *adak* biçiminden gelişen *ayak* ve *azak* sözlerinin ses olarak dallanmasının yanı sıra anlam olarak da dallandığı görülmektedir. Çağdaş Türk lehçelerinin pek çoğunda *ayak* biçimiyle görülen söz, "1. Ayak 2. Bacak 3. Bir şeyin durmasını sağlayan unsur 4. Son" anlamlarıyla kullanılmaktadır. Fakat, Başkurt, Tatar lehçeleri ile Türkiye Türkçesinin ağızlarında *azak* biçimiyle ve bu biçimden gelişen zarf görevinde bir söz olarak kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu lehçelerin söz varlığında ses değişikliğine bağlı olarak mekânla ilintili zaman anlamının *azak* biçimine yüklendiği görülmektedir. Türk dilinin Kazak, Karaçay-Malkar, Kırgız, Yeni Uygur, Kumuk Türkçeleri gibi başka lehçelerinde de işaret edilen bu 'son' bilgisinin Türkiye Türkçesi yazı dili dışında diğer lehçelerde kullanım sıklığının olduğu kolaylıkla tespit edilebilir. Bu çalışmada da Başkurt Türkçesinin söz varlığında yer alan *azak* biçiminden hareketle 'son' bilgisinin ortaya çıkışının izahına çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Başkurt Türkçesi, Başkurtça, Azak, Zaman-Mekan ilişkisi, Son

(On Meaning Of The Word "azaK" in Bashkir Turkic)

Abstract

It can be stated that the location information lies on the base of the time concept in language. It is also observed that in many languages, time information and location information are expressed with same grammar forms. Because of this reason, in many of the Turkish dialects, the words of "ayak" and "adak", developing from "adak" in Ancient Turkish, divaricate not only as sound, but also as meaning. The word, observed as "ayak" in many of the Contemporary Turkish dialects, is used as "1. Foot 2.Leg 3.Element that helps something stand 4.End". However, it can be seen that it is used in the form of azak and as a word with adverbial task in the sub

---

* Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü.

dialects of Bashkir, Tatarian dialects and Turkey Turkish. Thus, it is observed that in the vocabulary of dialects in question, depending on the change of sound, location related time meaning is loaded on the form of *azak*. It can be easily ascertained that this “end” information of Turkish language, also pointed out in other dialects such as Kazaqi, Karachai-Malkar, Kirghiz, New Uigur, Kumyk Turkish, is used frequently in other dialects apart from the literary language of Turkey Turkish. In this study, it is attempted to explain the occurrence of “end” information with reference to the form of *azak* which takes place in Bashkir Turkish.

Key Words: Bashkir Turkish, Bashkir language, Azak, Time-location relationship, Last

***

Zaman, insanın hissettiği fakat somut olarak elinde tutamadığı bir olgudur. İnsanoğlu, zamanı adlandırmak için somut bir varlık üzerinden adlandırma ihtiyacını hissetmiştir. Nitekim, insan, zaman adlandırmalarının da temelinde insan-varlık ilişkisinin yol açtığı bir üst bilgiye ulaşmış ve ihtiyacına göre bu ilişki çerçevesinde zaman bilgisini bu varlıklar üzerinde ve adlandırmaları üzerinden yapma ihtiyacı duymuştur. Pek çok dilde zaman kavramının ister hal çekimi ister kavram adı olarak algılanması ve adlandırılmasında mekân-tabiat kaynaklı bilgiler kullanılmaktadır. Hayatın akışı, doğada süregelen devinimler zamanı algılamak isteyen insan için ilk kaynaklar olmuşlardır. Bu sebeptendir ki yaşamını hem sosyal hem ekonomik gereksinimler açısından olsun bir düzene koymak istemiş ve bunun yanı sıra bu bilginin zaruretini algılayarak oluşturduğu toplumsal düzeni de planlayabilmeyi de hedeflemiştir.

Türk dilinde ETü. *kün* “güneş” temel anlamından hareketle “gün, gündüz” anlamlarını da karşılıyor olması tabiat varlıkları üzerinde doğanın adlandırılmasına verilebilecek pek çok örnekten yalnızca birisidir. Bu durum sözlerde olduğu kadar bulunma bilgisini karşılayan -DA ekinde de tespit edilebilir. ‘*Evde sizleri bekliyorum*’ örneğinde mekan bilgisinde bir bulunmayı gösterirken, ‘*İkide sizi bekliyorum*’ cümlesinde zamanda bulunmayı ifade etmektedir. Bu durum yalnızca Türk dilinin yapısı için söz konusu değildir. Arap dilinin yapısı da incelendiğinde zaman ve mekan bilgisinin yine iç içe yürüdüğü anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi Arap gramerinde ism-i zaman (zaman ismi) ve ism-i mekân (mekan ismi olmak üzere iki ayrı gramatik yapım kategorisi bulunmaktadır. Arap dilinde kullanılan ve ‘bâb’ olarak adlandırılan bu gramatik söz kalıpları her iki

kategori için de aynı olmaktadır. İsm-i mekân için *mef'il*, *mef'al* ve *mef'alet* olmak üzere üç vezin söz konusudur. İsm-i zaman için ise *mef'il* ve *mef'al* şeklinde iki vezin kullanıldığı görülmektedir¹. Her iki yapı da karşılaştırıldığında vezinlerin / kalıpların aynı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sebebi de yine somut olan yani mekan bilgisinden hareketle zamanın da ifade ediliyor olmasıdır. Örneğin Arapça sülâsi mücerred masdar olan *vilâdet* (ولادت) “doğma, doğum” sözü, *mef'il* kalıbıyla *mevlid* (مولد) “doğum yeri” anlamını taşıdığı gibi “doğum zamanı” anlamını da vermektedir. Batı dillerinden İngilizcenin de aynı özellikleri gösterdiğini görebiliriz. İngilizce edat (preposition) olarak tanımlanan *at* de hem mekanda hem de zaman bulunmayı ifade eder. Bu örnekler başka dillerle de çoğaltılabilir. Farsçada -*istan* sonekinin hem mekan ilgisi hem de zaman ilgisinde kullanılması da bir başka örnek olarak gösterilebilir (bk. Mekan için: *gol-istan* (گلستان) “gül bahçesi”; *zem-istan* (زمستان) “kış”, *tab-istan* (تابستان) “yaz”)²

Görüldüğü gibi somut, fizikî bir veri ışığında insan zamanı dilde karşılayabilmektedir. Dilin bu yönü fizik kuralları ile dil mantığı arasındaki sıkı ilgiyi gösterdiği gibi aynı zamanda bazı kavramların, sözlerin açıklanması konusunda da bize yardımcı olmaktadır.

Burada söz bilgisi içerisinde bütün zarf kategorisini değerlendirme imkanına sahip değiliz. Fakat zarflar içerisinde Türk dilinin tarihî döneminde oluşan bir alafonun bu ses dallanmasına bağlı olarak tür açısından da farklılaştığını görüyoruz. Bu yazımızda da bu ses dallanmasına bağlı olarak gelişen *azak* ismi ve zarfının kökenini açıklamaya çalışacağız.

“Başkurt Türkçesinin elimizdeki en kapsamlı sözlüğü olan *Başkort Têlénêñ Hüzlégê*³ (BTH) adlı eserde toplam zarf sayısı, 1.194 olarak tespit edilmiştir. Zarfların sınıflandırması bahsinde, ünlü âlim Zeynep Korkmaz, kökenleri bakımından zarfları iki gruba ayırmaktadır: 1. Yabancı kökenli zarflar 2. Türkçe kökenli zarflar.⁴ Bu bilgiye dayanarak Başkort Türkçesinin de zarf tasnifi aynı şekilde yabancı kökenli ve Başkortça kökenli olmak üzere ikiye ayrılabilir. BTH’de Arapça kökenli zarf ve daha sonraları Başkortça içerisinde zarflaştırılan söz sayısı, 82 olarak belirlenmektedir. Yine Farsça kökenli gösterilenlerin sayısı ise; 30’dur. Rusça kökenli zarfların

¹ Timurtaş, Faruk Kadri, *Osmanlı Türkçesine Giriş*, Alfa Yayınları, İstanbul 1994, s. 146-147.

² Öztürk, Mürsel, *Farsça Dilbilgisi*, Murat Kitabevi Yayınları, Ankara 1995, s. 161.

³ Ağışev İ.M., Biyişev E.G., Zeynullina G.D., İsmöhemmetov Z.K., Kusimova T.H., Uraksin Z.G., Yarullina U.M., *Başkort Têlénêñ Hüzlégê I-II*, Russkiy Yazık, Moskva 1993.

⁴ Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 455.

sayısı ise, 9 olarak tespit edilebilmektedir. Bunların yanı sıra Türkiye Türkçesinden de bir alıntı işaret edilmiştir (bk. *böyle*).⁵

Ayak sözü, Türk dilinin ses bilgisine dair tarihî süreç anlatılırken en çok başvurulan örnek olduğundan dolayı sözün geçirdiği bu ses olayı pek çok ilgili tarafından bilinmektedir. Fakat, çeşitli araştırmacıların görüşlerini sunarak kısa bir hatırlatma yapmanın da yararlı olabileceği düşüncesindeyiz. Sevortyan'da 'ayak' maddesi içerisinde sözün *adak* / *yadak* formlarından art damaksılaşma neticesinde *ayak* veya *azak* biçimini aldığı gösterilmektedir.⁶ Burada sesin dallanması neticesinde bazı lehçelerde söz, *azak* olarak karşımıza çıkarken Yakut Türkçesi ve Çuvaş Türkçesi gibi daha uzak lehçelerde *atah* (Yak.) ve *ura* (Çuv.) biçimlerinde kullanılır.⁷ Sözün *y* artdamaklı biçimi pek çok lehçede görülürken; *z*'li biçimi Hakas, Başkurt ve Sarı Uygur lehçelerinde karşımıza çıkmaktadır. Başkurt Türkçesinde temel anlamında; yani 'bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü' anlamıyla *ayak* biçimi de kullanılmaktadır. M. Räsänen *ayak* maddesi için uyg. *ayak* "Schale, Napf, Topf (kâse, çanak, tas)" anlamlarını ve Moğ. *ayaga* "bardak, tas" biçimini gösterir.⁸ Radlof tarafından da aynı şekilde "kadeh, bardak" ve "ayak" anlamlarında iki madde başı olarak kaydedilmiştir.⁹ Clauson ise sözün temel anlamıyla "ayak" bilgisini karşıladığını belirtir. Fakat metafizik anlamda "dağın ayağı; bir nehrin ağzı ya da sonu" ve "son, bitiş" anlamlarında kullanıldığını bildirir.¹⁰ Clauson tarafından bazı Kıpçak ve Oğuz grubu için sözün *adak* biçiminde damaksılaşmaya başladığı notu düşülmüştür. Yine Yimek, Suvar, Bulgar gibi bazı Kıpçak lehçelerinde sözün *azak* biçiminde kullanımına dair bilgi verir.¹¹

Başkurt Türkçesinin söz varlığında da *ayak* kelimesi için üç madde başı verilmiştir: *ayak* (I) "ayak"; *ayak* (II) "ağaçtan yapılmış kap, tabak"; *ayak* (III) "ip ölçmede kullanılan bir ölçü birimi". Görüldüğü üzere söz, genel Türkçedeki paletleşmiş forma uygun olarak Başkurt söz varlığında da aynı anlamda kullanılmaktadır. Moğolcada da *ayak* (II) anlamıyla benzer *ayaga*

⁵ Özşahin, Murat, *Başkurt Türkçesi Söz Varlığı*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2011, s. 1847.

⁶ Sevortyan, E.V., *Etimologičeskiy Slovar Tyurskiy Yazıkov*, Nauka, Moskva 1974., s. 102.

⁷ Sevortyan, *age*, s. 102.

⁸ Räsänen Martti, *Versuch Eines Etymologischen Wörterbuchs Der Türksprachen*, Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki 1969, s. 11.

⁹ Radlov V.V., *Opit Slovary Tyurskih Nareçiy I/I*, Sempeterburg 1893, s. 202.

¹⁰ Clauson Sir Gerard, *An Etymological Dicitonary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford University Press London 1972, s. 45.

¹¹ Clauson, *age*, s. 45.

sözünün 'tas, bardak' bilgilerini taşıdığını Radlof'un ifadelerinden yararlanarak belirtmiştik. Lessing de verilen anlam da yine Radlof'un belirttiği şekilde aynı kavramları ifade etmektedir: Moğ. *ayag-a(n)* "bardak, çanak, tas, yemek tası, dilenci tası".¹² Sözün anlam açısından Moğolcada genişlediği de görülüyor. Moğ. *ayaga-çi* "hizmetçi kız, orta hizmetçisi, besleme" anlamlarında yer alan bir başka söz ise Türkiye Türkçesinin söz varlığında görülen *ayakçı* "1. Ayak işlerinde kullanılan kimse 2. Bir iş süresince tutulan hizmetçi 3. Gezici satıcı, çerçi 4. Otobüs terminallerinde yolcuyla kendi şirketinden bilet almaya yönlendiren kimse"¹³ sözünün ilk anlamları ile ortak bir bilgiyi ifade ettiği görülmektedir.

Başkurt Türkçesinde *ayak* "ayak" sözünün dışında z'li bir biçiminde bulunduğu görülmektedir (bk. *azak*). Bu sözün *adak / yadak* biçiminden geliştiği konusunda araştırmacıların herhangi bir aksi ifadesi bulunmamaktadır. Fakat sözde yaşanan paletalleşmenin iki ayrı söz ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır (*adak > adak > ayak / azak*). Bu durum anlam ayrılığının ortaya çıkışı ile de iki müstakil söz olarak söz varlığına yansımıştır (bk. *ayak* "ayak" / *azak* "isim. Belirli bir vaktin sonu; zarf. Daha sonra"). Buradan da anlaşıldığı üzere sesin dallanması neticesinde kısmen mekân ile ilgili olan *ayak* kavramı, herhangi bir mekândaki hareketin neticesi olarak 'sonra' bilgisine de kaynaklık etmektedir. Bu sebeple Clauson'un işaret ettiği 'son', 'bitiş' bilgileri insanın zamanı, mekânla ifade ettiğinin Türk dilinde de bunun aynı mantıkla geliştiğinin göstergesi olmaktadır. Fiziki olarak atılan her bir adım (ayak) aynı zamanda bulunulan bir mekânı geride bıraktığı gibi içinde bulunulan bir zamanı da geride bırakmıştır ve bu açıdan Türk dilinde bu kavramla 'son, sonra' gibi bilgiler de karşılanmıştır. Nitekim buna benzer başka bir durumu biz Arapçada da görebiliyoruz. Arapçada *ka-dem* "ayak" sözünün müştakları olarak *ka-deme* "ilerleme" ve *ka-dim* "eski, önceki" bilgilerinin karşılanması da yine mekan ve zaman kaynaklı bir ilgiyi işaret etmektedir. Tatar Türkçesinde de *ayak* "ayak" ve *azak* "bir bütünü (kavram ya da durumun) en son parçası, sonu; bitiş ya da sona ermeden hemen önceki son kısım" anlamlarıyla ses bakımından olduğu gibi anlam bakımından da bir dallanma yaşadığı görülmektedir. Bu duruma bağlı olarak da Tatar ve Başkurt Türkçelerinde sözün zaman zarfı olarak kullanımı söz konusudur (Bşk., Tat. *sıf. azakkı* "sondaki, sona doğru olan"; *zarf. azaktan* "sonradan, birazdan, daha sonradan"). Türkiye Türkçesi yazı dilinde de Anadolu ağızlarında da müstakil olarak kullanılmayan bu

¹² Lessing Ferdinand D., *Moğolca-Türkçe Sözlük I-II* (Çev.: Günay Karaağaç), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 37.

¹³ TDK Güncel Türkçe Sözlük: www.tdk.org.tr

söz, ağızlarımızda yine zaman zarfı görevinde karşımıza çıkmaktadır: TTü.Ağz. *azaktan* “birazdan” (Ortaköy Çal, Denizli).¹⁴

Kazak Türkçesinde ise *adakta-* (krş. *ayakta-* “Bir şeyi bitirmek, tamamlamak, sonlandırmak; dolaşmak, gezmek”¹⁵ fiilinin yapısında sözün arkaik şeklinin korunduğu görülmektedir. Burada ifade edilen anlamın ‘son’ bilgisi ile ilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Kazak Türkçesi Sözlüğünde gösterilen *ayak* maddesi için “1. İnsan ve hayvanların yürüme uzvu 2. Sandalye, divan gibi eşyaların ayağı 3. Ayakkabı 4. Bir şeyin son kısmı”¹⁶ anlamları bildirilmektedir. Burada da verilen son anlamın yine ‘son’ bilgisi ile şekillendiği anlaşılmaktadır.

Kırg. *ayak* “1. Ayak, bacağın aşağı kısmı 2. Son, netice”; *ayağında* “sonunda, nihayet”; *ayaksız* “1. Ayağı olmayan 2. Sonsuz 3. Neticesiz”; *ayakta-* “1. Bitmek, sonuna yaklaşmak 2. Bitirmek 3. Ayakları yere değıdirmek 4. Bindirmek”¹⁷ vb. başka örnekler de tespit edilmektedir.

Kar.-Mal. *ayak* (I) “ayak”, *ayak* (II) “son, uç”; *ayağına çık-* “sonuna ulaşmak, bitirmek”.¹⁸

Kmk. *ayak* “1. Ayak 2. Bacak 3. Pençe, ayak (hayvanda) 4. Son, uç, bitim”.¹⁹

Y.Uyg. *ayak* “1. Ayak. 2. Son”, *ayağki* “Sonuncu, nihai”, *ayağlaşkan* “Sona eren”, *ayiğida* “Sonunda”.²⁰

ATü. *adak* “1. Son 2. Küçük 3. Fena, kötü (arta kalan döküntü)”²¹

Örneklerden de görüldüğü üzere *ayak* kavramının ‘son’ bilgisine temel oluşturduğu ve böylelikle çeşitli Türk lehçelerinde bu kavram dairesi içerisinde yeni anlamlar türettiği görülmektedir. Bu sözlerin zarf, sıfat gibi çeşitli görevlerle de kullanılmaktadır. Başkurt, Tatar ve Türkiye Türkçesi

¹⁴ Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü C.I., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963, s. 434.

¹⁵ Kazak Tiliniñ Sözdigi, Dayk-Press, Almatı 1999, s. 62.

¹⁶ Kazak Tiliniñ Sözdigi, s. 61.

¹⁷ K.K. Yudahin, Kırgız Türkçesi Sözlüğü I-II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994, s. 62.

¹⁸ Ufuk Tavkul, Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 98-99.

¹⁹ Çetin Pekacar, Kumuk Türkçesi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 51.

²⁰ Emir Necipoviç Necip, Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 23-24.

²¹ Emine Gürsoy Naskali, Muvaffak Duranlı, Altayca Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 20.

dışındaki diğer lehçelerde *ayak* biçiminde görülmektedir. İfade ettiğimiz bu üç lehçedeki *azak* biçiminden meydana gelen birimler ise sadece 'son' zaman bilgisini işaret etmektedir.

Kaynakça

- Abduldayev E, İsayev D., *Kırgız Tilinin Töşöndörmö Sözdüğü*, Mektep, Frunze(Bişkek) 1969.
- Agişev İ. M., Biyişev E. G., Zeynullina G. D., İşmöhemetov Z. K., Kusimova T. H., Uraksin Z. G., Yarullina U. M., *Başkort Têlênêñ Hüzlêgé I-II*, Russkiy Yazık, Moskva 1993.
- Clauson G., *An Etymological Dicitonary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, Oxford University Press London 1972
- Kazak Tiliniñ Sözdigi*, Dayk-Press, Almatı 1999.
- Korkmaz Z., *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2003,
- Lessing F. D., *Moğolca-Türkçe Sözlük I-II* (Çev.: Günay Karaağaç), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2003, s. 37.
- Naskali E.G., DURANLI M., *Altayca-Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999.
- Necip Necipoviç E., *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü* (Çev.: İklil Kurban), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- Özşahin M., *Başkort Türkçesi Söz Varlığı*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2011.
- Öztürk M., *Farsça Dilbilgisi*, Murat Kitabevi Yayınları, Ankara 1995,
- Tavkul U., *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- Timurtaş F. K., *Osmanlı Türkçesine Giriş*, Alfa Yayınları, İstanbul 1994
- Pekaçar Ç., *Kumuk Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- Radlov V.V., *Opit Slovarya Tyurskih Nareçiy I/I*, Senpeterburg 1893.
- Räsänen M., *Versuch Eines Etymologischen Wörterbuchs Der Türksprachen*, Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki 1969,
- Sevortyan, E. V., *Etimologiçeskiy Slovar Tyurskiy Yazıkov*, Nauka, Moskva 1974.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü C.I.*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük: www.tdk.org.tr
- Yudahin K. K., *Kırgız Sözlüğü I-II*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

KISALTMALAR

Bşk.: Başkurt Türkçesi

ETü.: Eski Türkçe

Kar.-Mal.: Karaçay-Malkar Türkçesi

Kırg.: Kırgız Türkçesi

Kmk.: Kumuk Türkçesi

Kzk.: Kazak Türkçesi

Moğ.: Moğolca

Tat.: Tatar Türkçesi

TTü.Ağz.: Türkiye Türkçesi Ağzları

Y.Uyg.: Yeni Uygur Türkçesi